

УДК 631.6.02

ІНФОРМАЦІЙНА БАЗА ОБЛІКУ ПРИ ЕКОЛОГІЧНО БЕЗПЕЧНОМУ ВИРОБНИЦТВІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ

*О.В.Вороновська, кандидат економічних наук, доцент
Таврійська державна агротехнічна академія, м. Мелітополь*

Вступ. В пореформений період в сільському господарстві корінним чином змінюються механізми економічних відносин. Інтеграція економіки України в світове господарство вимагає підвищення ефективності управління виробництвом сільськогосподарської продукції шляхом розширення використання бухгалтерської інформації, особливо екологічного спрямування.

Для створення умов стабільного екологічного розвитку сільськогосподарського виробництва необхідна відповідна інформаційна база про стан керованого об'єкту, яка б показувала інформацію по

природоохоронним витратам, збереженню та впливу господарської діяльності на навколишнє середовище. Але в Україні відсутні нормативні акти по регулюванню облікової діяльності в сфері екології, яка б вимагала детального відображення у фінансовій звітності зобов'язань та витрат, пов'язаних з природоохоронною діяльністю.

Матеріал і методика досліджень. Важливість бухгалтерської інформації для виробництва екологічно безпечної сільськогосподарської продукції висвітлена в наукових роботах вчених-економістів – Борщевського П.П., Вінчева А.М., Гнилицької Л.І., Дем'яненко М.Я., Кашенко О.Л., Максимів Л.І, Мельника Л.Г., Царенка О.М. та ін. Але разом з тим облікова інформаційна база, яка дозволяє оптимізувати рішення по екологічно безпечному розвитку в сільському господарстві є недостатньо розробленою. В сільському господарстві практично кожне економічне рішення має й екологічний аспект. Метою дослідження є обґрунтування розробки цілісної інформаційної бази процесів екологізації сільськогосподарського виробництва.

Результати досліджень. Об'єм та якість інформації, яка міститься в бухгалтерських документах, залежить як від задач, які стоять перед підприємством, так і від запитів зовнішніх користувачів. В зв'язку з цим розглянемо існуючі на сьогодні вимоги до інформації про природоохоронну діяльність.

Україна перша з країн світу в законодавчому порядку прийняла систему платежів за забруднення та використання природних ресурсів (Закон України “Про охорону навколишнього природного середовища”). Фактично система включає в себе дві основні частини:

- 1) систему екологічних платежів (за забруднення атмосфери; викиди стоків; складування твердих відходів; використання прісної води; використання корисних копалин; лісових ресурсів; рослинних та тваринних ресурсів);
- 2) систему накопичення та витрат фінансових коштів.

Весь облік природоохоронних витрат на підприємстві заключається в здійсненні розрахунків по екологічним платежам. Дані платежі включаються в собівартість продукції, а в разі перевищен-

ня лімітів — за рахунок прибутку підприємства.

Для розробки планів природоохоронної діяльності, а також різного роду порівнянь і оцінок, використовують різні матеріали — це перелік ГДК (гранично допустима концентрація), ГДВ (гранично допустимі викиди) для конкретних джерел забруднення. Інформацією є ліміти використання природних ресурсів та ліміти плати за забруднення природного середовища та використання ресурсів. Основні дані по здійсненню природоохоронної діяльності можна знайти тільки в статистичних формах.

Існуючий стан інформаційної бази природоохоронної діяльності є одним з проявлень “затратного підходу” стосовно розгляду екологічних проблем. Тобто, підприємство здійснює виробничу діяльність, забруднює навколишнє середовище та компенсує це забруднення установкою природоохоронного обладнання (в кращому випадку). За забруднення оплачує визначені суми. Ефект подібної природоохоронної діяльності підраховується шляхом співвідношення витрат на природоохоронну діяльність і прибуток, який отримано від недопущення забруднення [2].

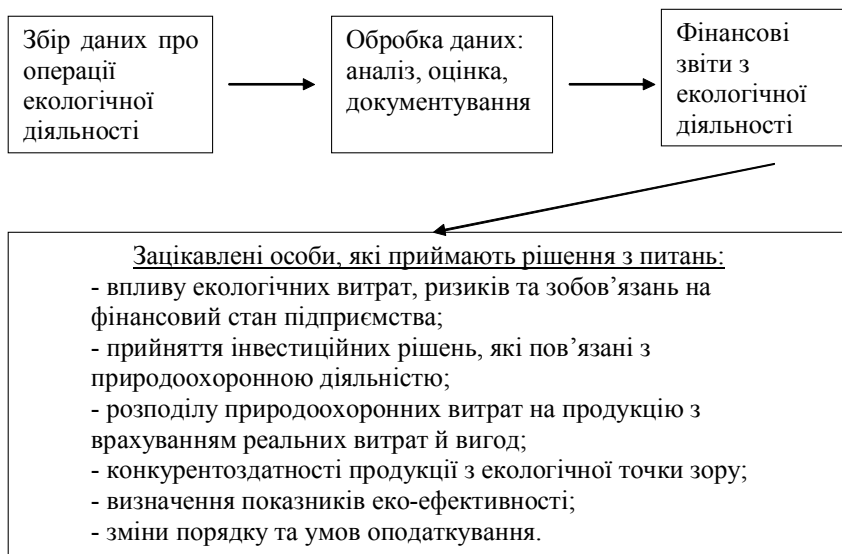
Такий підхід до екологічної діяльності ще в 1982 році О.Ф.Балацьким та Л.Г.Мельником було названо недієздатним [1]. Крім того, дані джерела інформації є статистичними документами, які в більшості випадків не заповнюються, вимірювання проводиться не точно, не системно. На відміну від бухгалтерської така інформація не є оперативною базою управління виробничими процесами, так як статистичний облік вивчає явища, які носять загальний масовий характер. Необхідна інформаційна система керування, яка б постійно пристосовувалась до зростаючих екологічних вимог суспільства.

Обіг облікової інформації, що пов'язаний з екологічною діяльністю підприємства, в загальних рисах відображено на рис. 1.

В основу розробки еколого-економічної інформаційної бази повинно бути покладено стандарти екологічного виробництва сільськогосподарської продукції.

На базі стандартів організації, яка проводить сертифікацію виробництва, необхідно складати методичні рекомендації для бухгал-

лтерії екологічного господарства, в яких розкриваються основні визначення та положення екологічного виробництва. В рекомендаціях вказуються загальні вимоги до техніки, сільськогосподарських машин; приводиться перелік дозволених препаратів та добрив. Бухгалтер може контролювати дотримання цих вимог по актам приймання-передачі, рахункам, актам про використання добрив. Необхідно вказати дозволені агротехнічні прийоми, методи боротьби з хворобами та шкідниками. Їх виконання можна контролювати по обліковим листам тракториста-машиніста, наряду на виконання робіт.

Рис. 1. Обіг еколого-економічної інформації в системі обліку

Для створення системи екологічної бухгалтерської інформації при вирощуванні сільськогосподарської продукції необхідно визначити важливі екологічні аспекти, які пов'язані з виробництвом, наданням послуг, всієї господарської діяльності за умови безперервного покращення виробничих показників.

Важливою екологічною вимогою, яка витікає з екологічних стандартів при виробництві сільськогосподарської продукції, є [2]:

- підтримка якості водних ресурсів та повітряного басейну відповідно до встановлених стандартів;
- зберігання ґрунту як компонента біосфери та основного засобу виробництва в сільському господарстві;
- отримання продукції оптимальної якості;
- забезпечення умов для безперервного підвищення родючості ґрунтів.

Удосконалення екологічної інформаційної бази перш за все повинно торкнутися документації, яка оформляє виконання технологічного процесу. При цьому сільськогосподарські підприємства розглядаються комплексно (з врахуванням впливу одна на одну галузей рослинництва та тваринництва).

Так як основою сільськогосподарського виробництва є земля, то необхідно вдосконалення форм первинного обліку земельних ресурсів. Дані обліку земель необхідні для проведення робіт по землеустрою, меліорації, водогосподарському будівництву, поліпшення природних сінокосів та пасовищ, здійснення заходів по освоєнню сівозмін, внесенню добрив. При визначенні об'єму механізованих робіт необхідно мати дані про придатність земель до обробітку, структуру посівних площ, рельєф місцевості.

Первинним документом, який відображає фізичний, агротехнічний, фітосанітарний стан такої одиниці обліку, повинен бути паспорт поля (ділянки). Даний документ необхідно використовувати в якості реєстра аналітичного обліку землі та заповнювати на основі акту оприбуткування земельних угідь.

Таким чином, діяльність екологічного спрямування на сільськогосподарських підприємствах охоплює значний спектр заходів. Тому, щоб отримати дійсно екологічну продукцію за безпечною для навколишнього середовища технологією, недостатньо зосередити облік на кінцевій продукції, як це традиційно склалося у вітчизняній практиці. Важливий сам процес виробництва з врахуванням всіх умов отримання продукції.

Отже, практичне здійснення тих чи інших заходів залежить від профілю виробництва і напряму природоохоронної діяльності. На сьогоднішній день — це невід'ємна область господарської

діяльності, яка повинна бути включена в коло об'єктів обліку. Необхідність вивчення закономірностей при екологічно безпечному виробництві покликана тим, що об'єкт ставить визначену межу та границю діяльності суб'єкта. Такою межею є їх безпечність для навколишнього середовища.

Висновки і перспективи досліджень. В результаті проведених досліджень ми дійшли наступних висновків:

- представлено теоретичне обґрунтування включення в систему бухгалтерського обліку інформації про процеси екологізації виробництва;
- розробка необхідної системи інформації повинна базуватися на бухгалтерських документах, стандартах екологічного виробництва, вимогах до виконання технології виробництва продукції.

Подальшого вивчення потребує розробка та удосконалення форм первинної документації, використання якої дозволить удосконалити інформаційну базу для управління екологічним виробництвом.

ЛІТЕРАТУРА

1. Балацкий О.Ф., Мельник Л.Г. Теоретические и практические вопросы определения экономического ущерба от загрязнения окружающей среды. -К., 1982. -46 с.
2. Максимів Л.І. Екологічний облік: проблеми формування та перспективи // Вісник Сумського державного аграрного університету, Вип. 2, 2001. -С. 209-212.
3. Мельник Л.Г. Экологическая экономика. -Сумы: Университетская книга. 2001. – 350 с.